

Dr. sc. Doris Peručić¹
Paula Vuletić, mag.oec.²

VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE U FUNKCIJI RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA U HRVATSKOJ: STUDIJA SLUČAJA GRADA DUBROVNIKA

Pregledni rad / Review paper

UDK / UDC: 338.48:930.85(497.5 Dubrovnik)

DOI: 10.51650/ezrvs.19.3-4.14

Primljeno / Received: 29/10/2025

Prihvaćeno / Accepted: 03/12/2025

Svrha rada: Potencijali bogate hrvatske baštine za razvoj kulturnog turizma nedovoljno su iskorišteni. Cilj rada je na primjeru Dubrovnika identificirati trenutačno stanje, kritične točke, izazove i aktivnosti kojima je moguće potaknuti snažniji razvoj održivog kulturnog turizma. **Metodologija/Pristup:** Proveden je polu-strukturirani dubinski intervju s predstavnicima kulturnog i turističkog sektora u gradu Dubrovniku, koji su identificirani kao ključni subjekti u razvoju kulturno-turističke ponude grada. **Rezultati:** Turistička valorizacija kulturne baštine zahtijeva integrirani i održivi pristup koji obuhvaća strateško planiranje, učinkovito upravljanje resursima, institucionalnu podršku i uključivanje lokalne zajednice. Istraživanje ističe važnost primjene suvremenih tehnologija u interpretaciji baštine, razvoj inovativnih kulturno-turističkih proizvoda te uključivanje manje poznatih lokaliteta u turističku ponudu. Poseban naglasak stavljen je na potrebu za snažnijom međunarodnom promocijom, razvojem cjelogodišnje kulturne ponude i jačanjem suradnje između javnog, kulturnog i turističkog sektora. Integrirano upravljanje kulturnim resursima i održivi razvoj prepoznati su kao ključni elementi za očuvanje Dubrovnika kao autentične i konkurentne kulturno-turističke destinacije na globalnoj razini. **Doprinos rada:** Nalazi su korisni svim subjektima uključenim u kreiranje i plasman kulturno-turističkih proizvoda. Mogu poslužiti kao temelj za strateško planiranje i implementaciju politika usmjerenih na uspostavu ravnoteže između turističkog rasta i očuvanja kulturne baštine.

Ključne riječi: kulturni turizam; valorizacija baštine; upravljanje kulturnim resursima; održivi razvoj.

¹ Redovita profesorica, Sveučilište Algebra Bernays, Gradišćanska ul.24, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska, e-mail: doris.perucic@algebra.hr

² Diplomirana studentica diplomskog studija Upravljanje doživljajem u turizmu, Veleučilište Bernays; e-mail: paula_vuletic@hotmail.com

1. Uvod

Kulturna baština predstavlja jedan od temeljnih elemenata identiteta određene zajednice. Kao vrijedan društveni i gospodarski resurs, kroz pažljivo osmišljenu turističku valorizaciju može postati pokretač razvoja određenog područja, potaknuti interes posjetitelja te osnažiti želju za upoznavanjem i razumijevanjem lokalne kulture i tradicije. Valorizacija kulturne baštine u kontekstu turizma obuhvaća njezino očuvanje, interpretaciju i atraktivnu prezentaciju, s ciljem omogućavanja posjetiteljima dublje razumijevanje povijesti, tradicije i identiteta destinacije. Pravilno i kvalitetno koncipirana turistička valorizacija kulturne baštine doprinosi obogaćivanju turističke ponude te omogućava transformaciju u konkurentan i održiv turistički proizvod.

Za uspješnu turističku valorizaciju kulturne baštine ključna je njezina učinkovita interpretacija (McKercher, 2002). Interpretacija kulturne baštine predstavlja komunikacijski proces čija je svrha posjetiteljima na edukativan i istodobno zabavan način približiti i objasniti njeno značenje, omogućujući im njihovo dublje razumijevanje i doživljavanje. Osnovni ciljevi interpretacije su edukacija posjetitelja, njihova zabava te razvijanje svijesti i poštovanja prema kulturnoj baštini (Slunjski, 2017). Učinkovita interpretacija obogaćuje i promovira kulturnu baštinu kao značajan element identiteta i prepoznatljivosti određenog prostora.

Odnos između baštine i turizma tijekom posljednjih četrdeset godina značajno se razvijao; baština više nije samo sinonim za spomenike, arheološke artefakte, kulturu i nacionalni identitet, već je postala važan atrakcijski čimbenik turističke ponude (Meha i sur., 2020). Baština je postala komercijalni „proizvod“ koji se nudi turistima koji su u potrazi za odmorom i doživljajem (Ban i Vrtiprah, 2003). Sve više europskih gradova i regija temelji razvoj turizma na ponudi kulturno turističkih proizvoda i na promociji kulturne baštine (Pahos i sur., 2010). Europa predstavlja ključno odredište kulturnog turizma. Tržište kulturnog turizma obuhvaća 40% ukupnog europskog turističkog tržišta, a prema predviđanjima United Nations World Tourism Organisation očekuje se daljnji rast potražnje, jer sve više turista traži osobna i autentična iskustva, atrakcije, proizvode i aktivnosti koje su jedinstvene za određenu destinaciju i koje se ne mogu pronaći drugdje (European Commission, 2025). Najveća koncentracija turista i jednodnevnih posjetitelja zainteresiranih za povijesnu baštinu i/ili suvremenu kulturu zabilježena je u urbanim povijesnim središtima Europe (Garcia-Hernandez i sur., 2017).

Kulturno-povijesna baština u Hrvatskoj samo je djelomično turistički valorizirana. Potencijal za privlačenje turista motiviranih kulturnim sadržajima nedovoljno je iskorišten. Cilj rada je, na primjeru grada Dubrovnika, analizirati postojeće stanje, identificirati ključne izazove te predložiti aktivnosti usmjerene prema unapređenju i održivom razvoju kulturnog turizma. U tu svrhu proveden je polustrukturirani, dubinski intervju s predstavnicima kulturnog i turističkog sektora, kako bi se utvrdili nedostaci u razvoju i valorizaciji kulturne baštine, stupanj njezine integracije u turističku ponudu, te mogućnosti unapređenja interpretacije i promocije. Posebna pozornost posvećena je analizi potencijala za poboljšanje međusektorske suradnje, s ciljem poticanja održivog i uravnoteženog razvoja kulturnog turizma.

2. Teorijski okvir

Kulturni turizam, kao poseban oblik turizma, predstavlja složen i višeslojan fenomen. U pravilu podrazumijeva putovanja pojedinaca s ciljem stjecanja novih znanja i doživljaja kojima zadovoljavaju svoje kulturne potrebe. Ovaj oblik turizma posebnih interesa omogućuje ljudima upoznavanje različitih načina života, običaja, tradicije, arhitekture, povijesti te drugih kulturnih atrakcija (Kajzar, 2014). Na složenost kulturnog turizma ukazuje i definicija Svjetske turističke organizacije (UNWTO), usvojena na 22. zasjedanju Opće skupštine 2017. godine, prema kojoj kulturni turizam predstavlja vrstu turističke aktivnosti posjetitelja čiji je glavni motiv učenje, otkrivanje, doživljavanje i konzumiranje opipljivih i neopipljivih kulturnih proizvoda u turističkoj destinaciji (Richards, 2018).

Kulturnim turistom smatra se posjetitelj čiji je razlog putovanja barem djelomično motiviran interesom za kulturu ili sudjelovanjem u kulturnim događanjima u destinaciji. Prema Tomljenović i sur. (2003) moguće je razlikovati tri skupine kulturnih turista. Prvu skupinu čine turisti motivirani kulturom, koji su privučeni kulturnim događanjima i sadržajima u destinaciji. Drugu skupinu predstavljaju turisti inspirirani kulturom, koji u destinaciju dolaze zbog poznatih kulturnih atrakcija. U treću skupinu ubrajaju se turisti privučeni kulturom, koji ne planiraju posjet kulturnim atrakcijama, ali ih posjećuju ako su dostupne i uključene u ponudu destinacije.

Da bi se pobudio interes posjetitelja kulturne atrakcije trebaju biti prepoznatljive, bilo da se radi o umjetnosti i arhitekturi, povijesnoj i kulturnoj baštini, tradicionalnom načinu života, gastronomiji, književnosti, glazbi, kreativnim industrijama itd. Interesi posjetitelja usmjereni su na istraživanje i upoznavanje arheoloških lokaliteta, muzeja, galerija i sakralnih objekata, sudjelovanje u radionicama, kulturnim i vjerskim događanjima, posjećivanje kazališnih, glazbeno-scenskih i filmskih programa, te upoznavanje s tradicionalnim zanatima, plesom, književnošću i drugim oblicima kulturnog izraza. Prema Jelinčić (2010) kultura tek dobro živi kada ima svoju publiku, a pravilno i kvalitetno osmišljena turistička valorizacija kulturne baštine potiče na njezinu zaštitu i očuvanje, čini turističku ponudu bogatijom i pretvara je u turistički proizvod. U procesu integriranja kulturne baštine u turističku ponudu i oblikovanju kulturno turističkih proizvoda posebno je važna uloga destinacijskog menadžmenta (Golja i Lekić, 2020).

Prepoznajući važnost kulturnog turizma brojne destinacije usmjeravaju svoje razvojne planove i strategije prema valorizaciji kulturnih resursa, pri čemu održivost postaje ključni princip. Odgovorni i održivi razvoj kulturnog turizma, kao i očuvanje i zaštita kulturne baštine, moguć je isključivo kroz suradnju kulturnog i turističkog sektora s lokalnom zajednicom pri planiranju turističkog razvoja, osobito – ali ne isključivo – u gradovima pod zaštitom UNESCO-a (ICOMOS, 2025). Održivi kulturni turizam doprinosi jačanju lokalnog identiteta, razumijevanju i međukulturnom dijalogu. Posebnost se ogleda i u njegovoj sposobnosti da potiče očuvanje kulturne baštine i podiže svijest o njezinoj važnosti među posjetiteljima i lokalnim stanovništvom.

Uključivanja lokalne zajednice u razvoj i implementaciju kulturnih resursa u turističku ponudu sve je prisutnije, jer razvoj kulturnog turizma doprinosi ekonomskom i socijalnom razvoju destinacije (UNESCO, 2021). Kulturni turizam, osim izravnih učinaka, generira i pozitivne neizravne učinke, koji se prelijevaju i u susjedne regije (Kuliš i sur., 2024). Razvoj kulturnog turizma u urbanim centrima često se generira i kreiranjem novih kulturnih proizvoda što

potvrđuju primjeri otvaranja muzeja Guggenheim u Abu Dhabiju i Hermitage u Barceloni (podružnica državnog muzeja Ermitaž iz Sankt Peterburga) te otvaranje tzv. butik muzeja - Muzej stare i nove umjetnosti (MONA) u Hobartu, Tasmanija (Richards, 2022).

Međutim, ako se kulturni turizam svede samo na razgledavanje urbanih središta koja su već preopterećena posjetiteljima, poput Venecije, Barcelone ili Dubrovnika, može postati problem, a ne rješenje za očuvanje baštine, prirodnog okoliša i broja stanovnika u povijesnim jezgrama. Kulturni turizam treba biti nadopuna kvaliteti života lokalnog stanovništva u kulturno povijesnim gradovima (Rudan, 2010). Put prema održivom/odgovornom kulturnom turizmu leži u edukaciji i podizanju svijesti svih dionika o negativnim učincima prekomjernog turizma (Marvin, 2024).

Raste svijest o potrebi rasterećenja atraktivnih kulturno-povijesnih lokaliteta pod pritiskom velikog broja turista, te o preusmjeravanju turističkih tokova prema drugim lokalitetima bogatim kulturnim resursima, radi ravnomjernije distribucije posjetitelja (Richards i sur., 2025). Primjerice, glavne turističke atrakcije u gradu Sintra (UNESCO, 1995) godišnje privlače milijune posjetitelja, što nerijetko rezultira osjećajem stresa, a ne zadovoljstva među turistima (Brito i Carvalho, 2024). Mnogi mali povijesni gradovi provode mjere usmjerene na održivo upravljanje turizmom, koje obuhvaćaju prostorno-plansko uređenje, ograničavanje otvaranja novih ugostiteljskih objekata te uspostavu i unapređenje pješačkih zona (García-Hernández i sur., 2017). Loše planiranje i upravljanje i nedostatak suradnje svih subjekata uključenih u razvoj kulturnog turizma mogu uzrokovati više štete nego koristi, posebno kada za posljedicu imaju prekomjerni turizam (Rabbiosi i Ioannides, 2022).

Trendovi upućuju na transformaciju kulturnog turizma, koja se očituje u promjenama načina na koji turisti doživljavaju i posjećuju kulturnu baštinu, kao i u pristupima njezine interpretacije i prezentacije posjetiteljima. Turisti ne žele više biti samo pasivni promatrači, već aktivno sudjelovati na radionicama, festivalima, tradicionalnim događajima i sličnim manifestacijama koje im omogućuju dublje razumijevanje lokalne kulture. Naglasak je na autentičnosti doživljaja, interaktivnosti i sudjelovanju u kulturnim aktivnostima lokalne zajednice (Richards, 2018). Lokalno stanovništvo sve više ima ulogu kreatora turističkih iskustava (Richards, 2022). Značajnu ulogu u oblikovanju kulturnog turističkog iskustva imaju i vizualni podražaji (Jelinčić i Šveb, 2021).

Destinacije sve više ulažu u inovacije, održivost i digitalnu transformaciju kulturnih proizvoda. Digitalizacija je postala pokretač promjena, a virtualni muzeji, digitalne ture te proširena i virtualna stvarnost omogućuju nove načine interpretacije kulturne baštine i čine je pristupačnijom onima koji ne mogu fizički posjetiti destinaciju (OECD, 2020). Napredne tehnologije, zaštita kulturne baštine i održivi razvoj stvaraju bolje uvjete života i rada lokalnog stanovništva u turističkim destinacijama (Gregorić, 2022). Samo destinacije koje aktivno prate globalne trendove, inovativno i održivo pristupaju razvoju i uključuju lokalne zajednice u turističke procese u poziciji su da dugoročno zadrže konkurentnost na globalnom turističkom tržištu.

3. Turistička valorizacija kulturne baštine u Hrvatskoj

Kulturna baština predstavlja temelj identiteta i postojanost svakog naroda, a Hrvatska se može pohvaliti iznimno bogatom i raznolikom kulturnom baštinom koja obuhvaća vrijednosti koje su nastajale i razvijale se tijekom stoljeća odražavajući specifične umjetničke, povijesne i društvene procese u različitim krajevima. Kroz svoju burnu povijest Hrvatska je bila mjesto susreta različitih i brojnih kultura i civilizacija, što je rezultiralo jedinstvenom i složenom mješavinom utjecaja različitih podneblja u arhitekturi, umjetnosti, jezicima i običajima koji su se ispreplitali i međusobno obogaćivali stvarajući iznimno raznoliku kulturnu baštinu. Ispreplitanje brojnih kultura jasno odražava specifičan kulturni mozaik Hrvatske u kojoj se susreću različiti povijesni tokovi i tradicije, čineći je iznimno bogatom i raznolikom (Jukić, 2024). Hrvatska je prepoznata je kao destinacija bogatog kulturnog naslijeđa u Europi kojom prolazi 20 kulturnih ruta (Ministarstvo kulture i medija, 2025).

Turističkom valorizacijom kulturne baštine i dobrim upravljanjem čuva se identitet i prenosi se znanje o kulturi i tradiciji ne samo stanovnicima Hrvatske nego posjetiteljima koji su zainteresirani da uče o novim kulturama i običajima. Iako Hrvatska obiluje bogatom kulturno-povijesnom baštinom, od antičkih rimskih ruševina i srednjovjekovnih utvrda do UNESCO-ovih spomenika poput katedrale sv. Jakova u Šibeniku ili Dioklecijanove palače u Splitu, ti se resursi često koriste tek kao dodana vrijednost turističke ponude, bez sustavne i promišljene strategije njihove prezentacije i interpretacije.

Većina tzv. kulturnih turista koji dolaze u Hrvatsku ne spada u skupinu onih koji su motivirani kulturom. Prema posljednjem istraživanju Instituta za turizam, u 2023. godini kultura i umjetnost bili su sedmi najvažniji motiv dolaska u Jadransku Hrvatsku, a peti za dolazak u Kontinentalnu Hrvatsku. Još uvijek su glavni motivi dolaska u Jadransku Hrvatsku more (80% gostiju) i priroda (63%), zatim city break i gastronomija (po 19% gostiju). S druge strane, tri najvažnija motiva dolaska u Kontinentalnu Hrvatsku su city break (23%), posao (22%) i priroda (20%). Samo 8% ispitanika navelo je kulturu i umjetnost kao jedan od motiva dolaska u Jadransku Hrvatsku, dok ih je 13% navelo u slučaju posjeta Kontinentalnoj Hrvatskoj (TOMAS Hrvatska 2022/2023). S druge strane, velik broj turista za vrijeme boravka u turističkom mjestu posjećuje povijesne građevine (16,6%), muzeje, galerije i izložbe (15,1%), tradicionalna događanja (5,4%) i kulturna događanja (2,5%), što ukazuje da gotovo polovica turista koji posjećuju Hrvatsku spada u skupinu turista privučenih kulturom. Nadalje, rezultati istraživanja pokazuju da su posjetitelji općenito zadovoljni kulturnom ponudom, koju su ocijenili prosječnom ocjenom 4,3 (na ljestvici od 1 do 5). Također, označavanje kulturnih znamenitosti ocijenili su prosječnom ocjenom 4,1 (TOMAS Hrvatska, 2022/2023).

Iako kultura i umjetnost nisu primarni motiv putovanja, kulturni resursi i događanja čine dodatnu vrijednost za posjetitelje. Ovi resursi i aktivnosti obogaćuju cjelokupno iskustvo boravka u destinaciji i omogućuju diversifikaciju turističke ponude i produljenje turističke sezone. Razvoj novih proizvoda temeljenih na kulturi ne samo da obogaćuju turističku ponudu, nego i kvalitetu života lokalne zajednice (Petrić, 2022). Uspostavom suradnje između sektora kulture i turizma, upravljanjem kulturnim resursima kao turističkim atrakcijama, boljom interpretacijom i prezentacijom moguće je privući veći broj turista motiviranih kulturom.

Hrvatska već dugi niz godina ulaže napore u razvoj kulturnog turizma. Godine 2003. izrađena je Strategija razvoja kulturnog turizma i osnovan je Ured za kulturni turizam, čiji je zadatak provođenje aktivnosti vezanih uz razvoj kulturno-turističkih proizvoda, edukaciju, promociju te poticanje suradnje između kulturnog i turističkog sektora (Strategija razvoja kulturnog turizma, 2003). Nadalje, Strategijom razvoja turizma RH do 2020, kulturni turizam postavljen kao jedan od strateških ciljeva razvoja (Strategija razvoja turizma RH do 2020, 2013). U tom kontekstu izrađen je Akcijski plan razvoja Kulturnog turizma kojim su definirane mjere i aktivnosti koje treba poduzeti za realizaciju postavljenih strateških ciljeva. Kao jedna od ključnih kočnica razvoja kulturnog turizma identificirana je podijeljenost stavova dionika iz kulturnog i turističkog sektora u vezi s integracijom kulturnih resursa u turističku ponudu. Naime, neki su to smatrali komercijalizacijom, dok su drugi prepoznali potencijal turističkog tržišta i mogućnost za obogaćivanje ponude i ublažavanje sezonalnosti. Ovakvi stavovi otežavali su razvoj održivog kulturnog turizma i integraciju kulturne baštine u turističku ponudu (Akcijski plan razvoja kulturnog turizma, 2015).

Iako je hrvatska kulturna baština iznimno bogata i raznovrsna, trenutačno je samo dijelom u funkciji turizma, premda zaštićena i turistički valorizirana kulturno povijesna baština predstavlja temelj za uspostavljanje održivog kulturnog turizma (Strategija razvoja održivog turizma do 2030., 2023). Na važnost integracije kulturno-povijesne baštine u turističku ponudu dodatno upućuju rezultati istraživanja provedenog 2021. godine na emitivnim tržištima, prema kojima je 54 % anketiranih turista istaknulo upoznavanje kulturne baštine kao važan motiv putovanja (Strategija razvoja održivog turizma do 2030., 2023).

4. Valorizacija kulturne baštine u funkciji razvoja održivog turizma, studija slučaja grada Dubrovnika

Dubrovnik je jedno od najvažnijih kulturnih središta Republike Hrvatske i šire regije. Grad se odlikuje iznimno bogatom poviješću te velikim brojem materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara. Svojom kulturnom i povijesnom vrijednošću Dubrovnik zauzima značajno mjesto na UNESCO-ovu Popisu svjetske baštine, na koji je uvršten 1979. godine. Kao i drugi povijesni gradovi u Europi, susreće se s nizom izazova povezanih s velikom koncentracijom turističkog prometa vremenski i prostorno, očuvanjem autentičnosti, infrastrukturnim opterećenjem i velikim gužvama što narušava život lokalnog stanovništva i ugrožava kulturnu baštinu. Održivo upravljanje povijesnom jezgrom predstavlja osobito osjetljivo pitanje, budući da postoji rizik da se pretvori u spomenički prostor namijenjen uglavnom uslužnim djelatnostima (Strategija razvoja kulture Grada Dubrovnika, 2014). Stoga je donesen Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim Gradom Dubrovnikom“ čiji je fokus stavljen na očuvanje „živog grada“, razvoj adekvatne upravljačke strukture i održivost (Čaldarović i sur., 2021)

Kultura zauzima značajno mjesto u životu građana grada Dubrovnika i oblikuje odrednice identiteta lokalne zajednice. Dubrovnik, kao grad s tisućljetnom poviješću, samostalnom republikom i očuvanom urbanom jezgrom, posjeduje izniman potencijal za uspostavljanje modela održivog kulturnog turizma i privlačenje posjetitelja kojima su kultura i umjetnost primarni motiv putovanja.

4.1. Metodologija

Za potrebe ovog istraživanja primijenjen je kvalitativni istraživački pristup, a za prikupljanje podataka korišten je polu-strukturirani dubinski intervju. Ova metoda omogućuju dublje razumijevanje složenih pojava kroz uvid u osobna iskustva i perspektive ispitanika (Lamza Posavec, 2021). Istraživanje je provedeno među predstavnicima kulturnog i turističkog sektora u Dubrovniku, koji su identificirani kao ključni subjekti u razvoju kulturno-turističke ponude grada. Cilj istraživanja bio je sagledati aktualno stanje, utvrditi izazove i mogućnosti za unapređenje razvoja kulturnog turizma u Dubrovniku kroz analizu stavova relevantnih dionika iz kulturnog i turističkog sektora. Polu-strukturirani intervjui provedeni su u razdoblju od 4. veljače do 3. ožujka 2025.

Za potrebe istraživanja korišten je namjerni uzorak, pri čemu su ispitanici odabrani s obzirom na stručnost, institucionalnu pripadnost i relevantnost za predmet istraživanja. U istraživanju su sudjelovali sljedeći ispitanici: pročelnica Upravnog odjela za kulturu, baštinu i turizam Grada Dubrovnika, direktor Turističke zajednice Grada Dubrovnika, direktor Turističke zajednice Dubrovačko-neretvanske županije, ravnateljica Dubrovačkih ljetnih igara, predstavnik strukovne grupe putničkih agencija, članica Uprave Društva vodiča Dubrovnik te ravnatelj Folklornog ansambla Linđo. Intervjui su provedeni osobnim razgovorom s ispitanicima u Dubrovniku ili putem elektroničke komunikacije.

Koristeći polu-strukturirani dubinski intervju prema unaprijed definiranom istraživačkom planu, ispitanicima je postavljeno ukupno jedanaest pitanja podijeljenih u dvije međusobno povezane tematske cjeline. Pitanja su oblikovana u skladu s istraživačkim ciljevima, na temelju analize relevantne stručne i znanstvene literature, pregleda strateških dokumenata o razvoju Dubrovnika i te uočenih aktualnih izazova u kulturnom turizmu. Nijedno dosadašnje istraživanje nije koristilo identičan skup pitanja koji kombinira procjenu trenutačnog stanja s projekcijom budućeg razvoja.

Prva skupina pitanja bila je usmjerena na dobivanje uvida u stavove ispitanika o aktualnom stanju kulturnog turizma u Dubrovniku. Ova tematska cjelina obuhvaćala je procjenu dosadašnjeg razvoja kulturnog turizma, razine integriranosti kulturnih resursa u ukupnu turističku ponudu te učinkovitosti zaštite kulturne baštine u kontekstu njezine turističke valorizacije. Dodatna istraživačka pitanja bila su usmjerena na analizu stupnja suradnje među ključnim dionicima kulturnog i turističkog sektora te procjenu kvalitete i djelotvornosti postojećih promotivnih aktivnosti. Nadalje, posebno su formulirana pitanja koja omogućuju identifikaciju ključnih izazova održivosti, s naglaskom na problematiku masovnog turizma i njegov utjecaj na očuvanje autentičnosti destinacije.

Druga tematska cjelina istraživanja bila je usmjerena na sagledavanje budućih smjerova razvoja kulturnog turizma u Dubrovniku kroz prizmu stavova i strateških promišljanja ispitanika. U okviru ove cjeline ispitivana su stajališta ispitanika o poželjnim smjerovima daljnjeg razvoja, mogućnostima kreiranja novih kulturno-turističkih proizvoda te prioritetima u planiranju razvoja. Dodatno su prikupljeni prijedlozi vezani uz poboljšanje kvalitete doživljaja posjetitelja, uključujući unapređenje interpretacije kulturne baštine i dostupnosti informacija. Ispitanici su također davali preporuke o promociji Dubrovnika kao kulturne destinacije te o mjerama koje bi omogućile održiv i uravnotežen razvoj, uz očuvanje autentičnosti grada.

Sva pitanja bila su otvorenog tipa, što je omogućilo ispitanicima da slobodno izražavaju svoje stavove, iskustva i prijedloge. Dobiveni podaci analizirani su i interpretirani u skladu s prethodno definiranim tematskim cjelinama.

4.2. Rezultati istraživanja

4.2.1. Stavovi ispitanika o aktualnom stanju kulturnog turizma u Dubrovniku; analiza postojećih praksi i izazova u razvoju

Predstavnici kulturnog i turističkog sektora dosadašnji razvoj kulturnog turizma u Dubrovniku općenito smatraju uspješnim, ali s prostorom za značajna unapređenja. Kulturni resursi grada percipiraju se kao ključni elemenat turističke ponude i prepoznato svjetsko dobro, a bogata povijest i kulturno nasljeđe, raznolike kulturne institucije i manifestacije doprinose pozicioniranju Dubrovnika kao međunarodnog kulturnog odredišta. Unatoč pozitivnim mišljenjima, ispitanici izražavaju zabrinutost zbog prekomjerne turističke posjećenosti u povijesnoj jezgri tijekom ljetnih mjeseci. Takav intenzitet posjeta stvara pritisak na lokalnu infrastrukturu i predstavlja potencijalnu prijetnju očuvanju kulturnih dobara.

Prema mišljenju većine ispitanika, kulturni resursi svjetskog značenja u staroj gradskoj jezgri dobro su integrirani u turističku ponudu, dok su brojna vrijedna kulturna dobra u okolini i na otocima ostala zanemarena. Kao primjer uspješne integracije kulturnih resursa ispitanici navode Dubrovačke ljetne igre, gradske zidine, crkve i muzeje. Upozoravaju na nedovoljnu promociju kulturnih manifestacija, festivala i izložbi. Agencije i hotelske kuće, prema njihovim riječima, ne uključuju kulturna događanja u svoje pakete, hoteli ne promoviraju koncerte i sl. manifestacije, već se u većoj mjeri fokusiraju na materijalnu i prirodnu baštinu, zanemarujući „žive“ događaje i suvremene umjetničke prakse.

Najveći izazov s kojim se Dubrovnik suočava u razvoju kulturnog turizma prepoznat je u postizanju ravnoteže između gospodarskih učinaka turizma i zaštite kulturne baštine. Većina ispitanika smatra da je razina zaštite kulturnih dobara u Dubrovniku visoka, zahvaljujući brojnim institucijama koje se bave zaštitom kulturne baštine, poput Zavoda za obnovu Dubrovnika, Konzervatorskog odjela u Dubrovniku i Društva prijatelja dubrovačke starine i strateškim dokumentima, uključujući Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Stari Grad Dubrovnik“. Međutim, dio ispitanika ukazuje da postoje objekti i dobra koja nisu zaštićena prema visokim standardima, adekvatno održavana, turistički valorizirana i prilagođena suvremenim zahtjevima potražnje. Grad je pod zaštitom UNESCO-a, što dodatno podcrtava važnost očuvanja njegovih zidina, povijesne jezgre i drugih kulturnih spomenika. Stoga, sugovornici upozoravaju, da unatoč mjerama zaštite, postoji stalna potreba za kontinuiranom evaluacijom, nadzorom i prilagodbom mjera zaštite kako bi se kulturna baština adekvatno očuvala u kontekstu rastućeg turizma.

Što se tiče uspostavljanja ravnoteže između očuvanja kulturne baštine i masovnog turizma ispitanici posebno ističu da prekomjerna turistička posjećenost u ljetnim mjesecima stvara pritisak na povijesnu jezgru, na infrastrukturu, povećava otpad i zagađenje i utječe na rast cijena nekretnina i troškova života. Nezadovoljstvo lokalnog stanovništva turističkim pritiscima i promjenama u strukturi života u povijesnoj jezgri Dubrovnika dovelo je do postupnog iseljavanja stanovnika. Sudionici istraživanja istaknuli su kako intenzivni turistički pritisci

rezultiraju gubitkom autentičnosti prostora, pri čemu je jedan od ispitanika sažeo stav većine navodom: „ako grad postane muzej, onda postaje samo jedan od muzeja u svijetu“. U tom kontekstu, ispitanici su upozorili na potrebu pronalaženja ravnoteže između očuvanja autentičnosti povijesnih lokaliteta te nužnosti modernizacije i komercijalizacije koje prate suvremeni turizam. Ispitanici su naglasili kako Dubrovnik danas istodobno teži očuvanju povijesnog identiteta i zadovoljavanju potreba suvremenog kulturnog turista, pri čemu se suočava s nizom prostornih i organizacijskih izazova. Kao ključne probleme naveli su prekomjerne gužve pri ulasku u muzeje, restorane i korištenju javnog prijevoza, što, prema njihovu mišljenju, negativno utječe na kvalitetu turističkog doživljaja. Dodatno, ispitanici su ukazali na neprilagođenost kulturne ponude i radnog vremena kulturnih ustanova ljetnim vremenskim uvjetima i visokim temperaturama. Predloženo je uvođenje fleksibilnijih modela rada, poput organizacije noćnih programa u muzejima te produljenja radnog vremena gradskih zidina, primjerice od ranih jutarnjih sati (od 6 sati) do kasno navečer (do 23 sata) uz adekvatnu rasvjetu, čime bi se rasteretile dnevne gužve i povećala dostupnost kulturnih sadržaja.

Drugi ključni izazov koji su ispitanici istaknuli odnosi se na produljenje turističke sezone kroz razvoj inovativnih kulturno turistički proizvoda i učinkovitiju promociju kulturnog turizma. Većina ispitanika smatra da su promotivne aktivnosti vezane uz kulturni turizam relativno učinkovite, ponajprije zahvaljujući globalnoj prepoznatljivosti Dubrovnika kao destinacije bogate poviješću i kulturnim nasljeđem. Ipak je istaknuto kako postoji prostor za unaprjeđenje u pogledu diverzifikacije promotivnih sadržaja i modernizacije komunikacijskih kanala. Promociju Dubrovnika zajednički provode gradska uprava, Turistička zajednica Grada Dubrovnika i ostali dionici iz turističkog i kulturnog sektora. Ispitanici naglašavaju da Grad uspješno koristi međunarodnu popularnost stečenu kroz različite filmske i televizijske produkcije, poput serije *Igra prijestolja* te filmova *Ratovi zvijezda* i *Robin Hood*, što značajno doprinosi vidljivosti destinacije na globalnom tržištu. Pojedini sudionici upozoravaju na nedostatke u pozicioniranju Dubrovnika kao „grada kulture“. Prema njihovom mišljenju u promociji se uglavnom ističu gradske zidine i materijalna kulturna baština, dok se nedovoljno komunicira autentičnost destinacije, poput povijesnih priča, događanja u ambijentu, Dubrovačkih ljetnih igara i Feste sv. Vlaha. Također se navodi da se na društvenim mrežama Dubrovnik najčešće promovira korištenjem istih vizualnih motiva, a ne sa „živim“ i autentičnim iskustvima koja odražavaju kulturne vrijednosti destinacije. Izraženo je i mišljenje da se postojeća financijska sredstva za promociju ne raspoređuju dovoljno učinkovito te da se premalo ulaže u suvremene i interaktivne komunikacijske kanale.

Treći izazov, koji proizlazi iz provedenog istraživanja, odnosi se na potrebu uspostave učinkovitije suradnje, komunikacije i koordinacije između različitih dionika (javnog sektora, kulturnih institucija, turističkih organizacija, privatnog sektora) uključenih u razvoj kulturno-turističkih proizvoda. Ispitanici su ocijenili postojeću suradnju relativno zadovoljavajućom, s prostorom za značajna poboljšanja. Brojni akteri iz javnog sektora, kulturnih institucija, turističkih organizacija i privatnog sektora surađuju ali bez jasne zajedničke strategije te „učinci ovise o znanju i volji pojedinaca“. Prema mišljenju ispitanika, ključni problem leži u nedostatku definiranih platformi za komunikaciju i koordinaciju između dionika. Smatraju da postojeća suradnja treba i može biti bolja, jer predstavlja prepreku daljnjem razvoju kulturno turističke ponude budući da često dolazi do preklapanja interesa i nedostatka koordinacije, što dovodi do konflikata koji onemogućavaju iskorištavanje kulturnog i turističkog potencijala.

4.2.2. Smjernice i prioriteti razvoja kulturnog turizma u Dubrovniku

Govoreći o odrednicama budućeg razvoja dominira stav da treba strateški promišljati razvoj održivog kulturnog turizma. Kao ključne prioritete ispitanici izdvajaju očuvanje kulturne baštine, autentičnosti i održivost da bi „Grad ostao sačuvan za buduće generacije“. Većina ispitanika smatra kako je nužno sustavno educirati lokalno stanovništvo i posjetitelje o kulturno-povijesnoj vrijednosti Dubrovnika te o ponašanju u prostoru grada, osobito u kontekstu održivog upravljanja destinacijom. Ispitanici naglašavaju da su takve edukativne aktivnosti ključne za razvoj odgovornog turizma, očuvanje autentičnosti lokalne zajednice i smanjenje negativnih učinaka masovnog turizma. Kao pozitivne primjere navode projekt *Respect the City*, kao i inicijative posvećene obilježavanju važnih kulturnih obljetnica, među kojima se ističu *Godina Orlanda*, *Godina Dubrovačkog statuta* te *Godina UNESCO-ove svjetske baštine u Dubrovniku*. Spomenuti projekti realizirani su kroz suradnju Grada Dubrovnika, Turističke zajednice, kulturnih ustanova, znanstvenih i obrazovnih institucija, nevladinih organizacija i pojedinaca. Takav model suradnje pokazuje kako integrirani pristup različitih dionika može pridonijeti podizanju svijesti o vrijednosti kulturne baštine i unaprjeđenju održivosti turističkog razvoja destinacije.

U kontekstu strateškog promišljanja razvoja turizma u Dubrovniku većina sugovornika smatra da ga treba usmjeriti prema održivosti i ravnomjernoj distribuciji turističkog prometa. Pri tome edukaciju lokalnog stanovništva i posjetitelja, bolju regulaciju turističkih tokova i promociju autentičnih lokalnih doživljaja i događanja tijekom cijele godine, prepoznaju kao čimbenike koji mogu doprinijeti očuvanju autentičnosti grada i poboljšati turističku ponudu, osobito izvan sezone.

Kao jedan od najizazovnijih ciljeva sugovornici su istaknuli potrebu za disperzijom posjetitelja u geografskom i vremenskom smislu. U skladu s tim većina ispitanika smatra da bi aktivnosti planiranja i razvoja trebalo usredotočiti na stvaranje održivije i uravnoteženije turističke ponude, koja bi uključivala organiziranje kulturnih programa izvan povijesne jezgre grada, promicanje manje poznatih aspekata dubrovačke kulture, poput lokalne gastronomije, tradicionalnih zanatskih vještina i drugih oblika nematerijalne baštine, osobito izvan ljetne sezone. Naglašeno je kako je projekt *Dubrovnik Pass*, koji omogućuje posjetiteljima korištenje jedinstvene ulaznice za najvažnije kulturne znamenitosti, olakšao upravljanje tokovima posjetitelja, doprinio disperziji turista i smanjenju gužvi u najposjećenijim dijelovima grada.

Rješenje problema nesrazmjera između turističke valorizacije kulturnih dobara unutar povijesne jezgre i u okolnim lokalitetima ispitanici vide u unaprjeđenju i diversifikaciji kulturno-turističke ponude. Prema stavovima ključnih predstavnika kulturnog i turističkog sektora postojeći kulturno-turistički proizvodi poput *Dubrovačkih ljetnih igara* i *Feste sv. Vlaha* trebaju zadržati status prioriteta kulturnih događaja, dok je ravnomjerniju distribuciju turističkog prometa moguće postići kroz valorizaciju i promociju manje poznatih kulturnih i povijesnih lokaliteta u okolici grada i na obližnjim otocima. U tom kontekstu predlažu niz mjera, među kojima izdvajaju „obnovu i stavljanje u funkciju dubrovačkih ljetnikovaca na području Rijeke Dubrovačke“, zatim „brendiranje i osmišljavanje programa vezanih za uspješne osobe iz dubrovačke prošlosti“, „razvoj programa temeljenih na povijesti, tradiciji i autentičnim pričama“, „razvoj koncepta kulturnog wellnesa, koji bi povezao elemente relaksacije i kulturnog iskustva“, te uspostavu tematskih staza koje bi povezivale manje poznate povijesne lokacije s glavnim gradskim atrakcijama čime bi se turistima omogućilo da istraže

skriveno dragulje Dubrovnika, u konačnici zalažu se za „više sadržaja, više topline, više ljudskosti u ponudi“. Među ispitanicima izraženo je mišljenje da bi ovakav pristup doprinio diversifikaciji turističke ponude, smanjenju prostorne i sezonske koncentracije posjetitelja i ojačao održivost destinacije kroz ravnotežu između ekonomskih koristi, očuvanja kulturne baštine i kvalitete života lokalne zajednice.

Kao važan aspekt razvoja odgovornog/održivog kulturnog turizma većina ispitanika smatra podizanje kvalitete doživljaja na veću razinu. Pri tom kao prioritete ističu uključivanje lokalnog stanovništva u kreiranje ponude i razvoj interaktivnih programa. Izraženi su stavovi da bi „interaktivni muzeji koji koriste virtualnu i proširenu stvarnost mogli privući mlađe generacije i tehnološki orijentirane turiste“, zatim da bi „autentične ture po gradu i okolici“, „izložbe i radionice organizirane u suradnji s lokalnim umjetnicima i obrtnicima“ i oživljeni povijesni lokaliteti grada omogućili posjetiteljima doživljaj dubrovačke kulture.

Sugovornici ističu kako su promocija i međusektorska suradnja ključna područja na kojima je potrebno intenzivnije raditi kako bi se potaknuo održiviji razvoj kulturnog turizma. U tom kontekstu, ispitanici zagovaraju jačanje online prisutnosti destinacije, osobito kroz ciljane kampanje na društvenim mrežama usmjerene na promociju manje poznatih kulturnih aspekata grada, „živih“ kulturnih sadržaja i autentičnih elemenata lokalne baštine. Prevladava mišljenje da bi se uspostavom učinkovitijih komunikacijskih kanala i boljom koordinacijom među svim dionicima mogla znatno unaprijediti suradnja, smanjiti konflikti te osigurati efikasnija promocija i očuvanje kulturne baštine. Sugovornici ističu i potrebu za uspostavom institucionalnog okvira koji bi omogućio sustavnije povezivanje javnog i privatnog sektora, uz aktivno uključivanje lokalne zajednice u procese planiranja, odlučivanja i provedbe kulturno-turističkih aktivnosti. Nalazi sugeriraju da je za budući razvoj ključno uspostaviti integrirani model upravljanja koji uključuje bolju komunikaciju i koordiniranu suradnju među dionicima i zajedničko strateško planiranje.

Za dugoročno očuvanje dubrovačke kulturne baštine predstavnici kulturnog i turističkog sektora zauzimaju zajednički stav prema kojem je nužno poticati turističke prakse usmjerene na minimiziranje ekološkog pritiska i promicanje održivog razvoja. Uravnoteženje očuvanja autentičnosti Dubrovnika s potrebama suvremenog turizma zahtijeva uvođenje strožih regulativa za očuvanje povijesnih zdanja i ograničavanje nove izgradnje koja narušava povijesni izgled grada.

5. Zaključak i rasprava

Hrvatska, zahvaljujući svojoj iznimno bogatoj i raznolikoj kulturnoj baštini, posjeduje značajan potencijal za razvoj autentične kulturno turističke ponude visoke dodane vrijednosti, pod uvjetom da se njome upravlja na odgovoran i održiv način. Zaštićena i turistički valorizirana kulturno povijesna baština predstavlja temeljni resurs i polazište za razvoj održivog kulturnog turizma. Rezultati istraživanja provedenog na studiji slučaja grada Dubrovnika ukazuju na ključnu ulogu kulturne baštine u turističkoj ponudi i potvrđuju da kulturni turizam zauzima središnje mjesto u razvoju grada. Slični nalazi potvrđeni su i u drugim europskim kulturnim središtima gdje je sinergija između kulturnog nasljeđa i turizma prepoznata kao važan čimbenik razvoja i konkurentnosti destinacije (Richards, 2018; Smith i sur., 2017).

Ispitanici su istaknuli nekoliko strukturnih nedostataka koji ograničavaju optimalno upravljanje razvojem. Kao najizraženije probleme izdvajaju prekomjerni turistički pritisak, nedostatnu međusektorsku koordinaciju te ograničenu turističku valorizaciju kulturnih resursa smještenih izvan povijesne jezgre. Unatoč prepoznatim izazovima, ispitanici su identificirali niz razvojnih prilika koje mogu pridonijeti transformaciji Dubrovnika prema održivijem modelu upravljanja kulturnim turizmom. Među tim prilikama osobito ističu diversifikaciju kulturne ponude, digitalizaciju kulturne baštine, razvoj inovativnih interpretacijskih pristupa te snažnije uključivanje lokalne zajednice u procese planiranja i upravljanja. Pritom naglašavaju potrebu za integriranim modelom upravljanja koji bi omogućio učinkovitiju komunikaciju i suradnju među dionicima te olakšao uspostavu koordiniranih razvojnih politika.

Identificirane kritične točke, izazovi i prilike za uspostavu održivog kulturnog turizma u skladu su s nalazima istraživanja García-Hernández i sur., 2017; Brito i Carvalho, 2024; Gregorić, 2022; Marvin, 2024; Richards i sur., 2025. Održivost zauzima središnje mjesto u razvojnim strategijama europskih gradova, posebno manjih povijesnih cjelina koje se suočavaju s izazovima prekomjerne posjećenosti. Prijelaz s modela „potrošačkog“ pristupa kulturnoj baštini na model koji potiče edukativno i autentično kulturno iskustvo posjetitelja otvara prostor za razvoj održivog kulturnog turizma.

Dubrovnik se može smatrati destinacijom s razvijenim institucionalnim okvirom za zaštitu kulturnih resursa; međutim, rezultati istraživanja upućuju na nužnost kontinuirane evaluacije i nadogradnje postojećih mjera zaštite kako bi se kulturna baština adekvatno očuvala u kontekstu intenzivnog turističkog rasta. Posebno je izražen izazov prekomjerne posjećenosti povijesne jezgre, što zahtijeva redefiniranje važećih modela upravljanja posjetiteljima, kako vremenski (npr. produljenjem turističke sezone), tako i prostorno (kroz sustavnu turističku valorizaciju kulturnih dobara u ruralnim područjima i na okolnim otocima). Takva bi strategija omogućila ravnomjerniju distribuciju turističkih tokova te bi dugoročno pridonijela očuvanju kulturnih resursa i unapređenju kvalitete života lokalne zajednice. Održivi razvoj kulturnog turizma zahtijeva strateški usmjereno upravljanje koje istodobno osigurava očuvanje kulturne autentičnosti i omogućuje gospodarski razvoj. Dobiveni rezultati potvrđuju da je za razvoj održivog kulturnog turizma ključna koordinirana suradnja lokalne zajednice, kulturnih institucija i turističkog sektora kroz participativne modele upravljanja, što je u skladu s nalazima Nocce (2017) i Rachmawati i sur. (2024). Uspostavljanje ravnoteže između ekonomskih koristi i očuvanja kulturne baštine u interesu je sadašnjih i budućih generacija (Sihombing i sur., 2024).

Nalazi mogu poslužiti kao osnova za daljnja istraživanja i oblikovanje kulturno-turističkih politika koje u središte stavljaju održivost, identitet i inkluzivnost. Također, doprinose raspravama o razvoju održivog kulturnog turizma, osobito pri izradi strateških dokumenata. Istraživanje ima određenih ograničenja. Premda omogućuje generiranje vrijednih kvalitativnih podataka, prostorno je ograničeno na grad Dubrovnik te rezultate nije moguće izravno primijeniti na destinacije s drugačijim razvojnim obrascima kulturnog turizma. Sadrži i određenu razinu subjektivnosti kao i svako kvalitativno istraživanje. Buduća istraživanja trebala bi obuhvatiti ispitivanje stavova predstavnika Dubrovačko-neretvanske županije koji sudjeluju u formuliranju razvojnih politika usmjerenih na povezivanje očuvanja kulturne baštine i održivog turističkog razvoja. Također, bilo bi korisno provesti ispitivanje stavova posjetitelja o kulturnim atrakcijama i događajima kako bi se stvorila temeljna pretpostavka za unapređenje postojećih i razvoj novih kulturno-turističkih proizvoda.

LITERATURA

1. Ban, I., Vrtiprah, V. (2003). Culture and Tourism in Dubrovnik. *Tourism and Hospitality Management*, 9 (1), 1-16.
2. Brito, L.M. i Carvalho, I. (2024). Mass Tourism Management in Sintra World Heritage Site: The Role of Tourist Guides. *International Journal of Tour Guiding Research*, 5(1), Article1, 1-17.
3. Čaldarović, O., Vukić, J., Klempić Bogati, S i ost. (2021). *Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim Gradom Dubrovnikom“ 2021-2026*. Zavod za obnovu Dubrovnika. Dostupno na: https://zod.hr/wp-content/uploads/2022/01/PLAN_UPRAVLJANJA_HR_web1.pdf
4. European Commission. (2025). *CORDIS EU research results*. Dostupno na: <https://cordis.europa.eu/article/id/449507-cultural-tourism>
5. García-Hernández, M., De la Calle-Vaquero, M. i Yubero, C. (2017). Cultural Heritage and Urban Tourism: Historic City Centres Under Pressure. *Sustainability*, 9(8): 1346, 1-19.
6. Golja, T. i Lekić, R. (2020). Destinacijski menadžment u funkciji razvoja kulturnog turizma kontinentalne Hrvatske - primjer destinacije Križevci. *Studia Polensia*, 9 (1), 103-142.
7. Gregorić, M. (2022). Transformacija kulturnog turizma u post Covid uvjetima. *Croatian Regional Development Journal*, 3(2), 161-180. DOI: 10.2478/crdj-2022-0014
8. ICOMOS (n.d.). (2025). *International cultural tourism committee*. Dostupno na: <https://www.icomosictc.org/p/our-work.html>
9. Institut za turizam. (2015). *Akcijski plan razvoja kulturnog turizma*. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/150629_askcijski_kulturni-turizam_s.pdf
10. Jelinčić, D. i Šveb M. (2021). Utjecaj vizualnih podražaja na emocije u kreiranju kulturno-turističkih doživljaja. *Acta Turistica*, 33(1), 39-74.
11. Jukić, M. (2024). *Hrvatska povijesna baština: crtica*. Split: vlastita naklada
12. Kajzar, P. (2014). Cultural tourism and World Heritage. Conference: *17th International Colloquium on Regional sciences*, 901-906.
13. Kuliš, Z., Šimundić, B. i Podrug, D. (2024). Kulturni turizam i ekonomski oporavak: prostorna ekonometrijska analiza hrvatskih regija. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, 18 (3-4), 43-61.
14. Lamza Posavec, V. (2021). *Metodologija društvenih istraživanja: Temeljni uvidi*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
15. Marvin, I. (2024). European Capital of Culture and Sustainable Tourism: Challenges, Trends Perspectives, *Tourism*. 72 (1), 20-34.
16. McKercher, B. (2002). Towards a Classification of Cultural Tourists. *International Journal of Tourism Research*, 4 (1), 29–38.
17. Meha, A., Tahiri, A. i Zhubi, M. (2020). Importance of Cultural Heritage in Tourism development, The case of Kosovo. *Oeconomica*, 16 (6), 225-237.
18. Ministarstvo kulture i medija. (2025). *Kulturne rute Vijeća Europe*. Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/kulturne-rute-vijeca-europe-21371/21371>

19. Nocca, F. (2017). The Role of Cultural Heritage in Sustainable Development: Multidimensional Indicators as Decision-Making Tool. *Sustainability*, 9(10), 1882.
20. OECD. (2020). *Tourism Trends and Policies 2020*. Dostupno na: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/oecd-tourism-trends-and-policies-20767773.htm>
21. Pahos, A. M., Stamos, A. i Kicosev, S. (2010). Cultural Tourism in Europe. *UTMS Journal of Economics*, 1 (1), 85-92
22. Petrić, L. (2022). *Razvija li Hrvatska ne/kulturni turizam?* Dostupno na: <https://hrturizam.hr/razvija-li-hrvatska-nekulturni-turizam>
23. Rabbiosi, C. i Ioannides, D. (2022). Cultural tourism as a tool for transformation in small and medium-sized towns. U: Myer, H. i Lazzeroni, M. ur. *Small and Medium-Sized Town*, 107-126.
24. Rachmawati, I., Ardhanariswari, K.A. i Hendariningrum, R. (2024). Cultural Heritage in Sustainable Tourism. *Journal of Social and Political Science*, 7(4), 63-77.
25. Richards, G. (2018). Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21.
26. Richards, G. (2022). Emerging cultural tourism practices: new opportunities for small cities? *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*, 6(4), 1–15.
27. Richards, G., James, L., i Halkier, H. (2025). *Cultural and creative tourism: Theories, practices and tools*. ATLAS Annual Conference 2025. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/395713663_Cultural_and_Creative_Tourism_Theories_Practices_and_Tools
28. Rudan, E. (2010). The development of Cultural Tourism in Small Historical Towns. *Tourism and Hospitality Management: Conference Proceedings*, 577-586.
29. Slunjski, R. (2017). Turističko geografski pristup u valorizaciji kulturne baštine. *Podravina*, 16 (31), 163-172.
30. Sihombing, I.H.H., Made Suastini, N. i Bagus Putu Puja, I. (2024). Sustainable Cultural Tourism in the Era of Sustainable Development. *International Journal of Sustainable Competitiveness in Tourism*, 3(3), 100-115.
31. Smith, M. K., Pinke-Sziva, I. i Berezvai, Z. (2023). The Relative Importance of Culture in Urban Tourism: Implication for Segmentation. *Consumer Behaviour in Tourism and Hospitality*, 18(22), 157-173.
32. Strategija razvoja održivog turizma do 2030, NN. 2/2023
33. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020, NN. 55/2013
34. Institut za turizam. (2023). *TOMAS Hrvatska, Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2022. i 2023.*
35. Tomljenović, R., Marušić, Z., Weber, S., Hendija, Z. i Boranić, S. (2003). *Strategija razvoja kulturnog turizma: Od turizma i kulture do kulturnog turizma*, Institut za turizam, Zagreb
36. UNESCO. (2021). *Cultural Tourism and COVID-19: Recovery and resilience strategies*. Dostupno na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374923>

Summary

VALORIZATION OF CULTURAL HERITAGE AS A DRIVER OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN CROATIA: THE CASE OF DUBROVNIK

Purpose of the Paper: *The potential of Croatia's rich heritage for the development of cultural tourism remains insufficiently utilised. The paper aims to examine the current state, critical issues and challenges and propose actions that could stimulate the enhanced development of sustainable cultural tourism, using the city of Dubrovnik as a case study.* **Methodology/Approach:** *A semi-structured in-depth interview was conducted with representatives of the cultural and tourism sectors in the city of Dubrovnik, identified as key stakeholders in the planning and development of the city's cultural tourism supply.* **Findings:** *Tourism valorization of cultural heritage requires a comprehensive and sustainable approach, encompassing strategic planning, effective resource management, strong institutional support, and active participation of the local community. This study emphasizes the importance of employing contemporary technologies in heritage interpretation, developing innovative cultural-tourism products, and integrating lesser-known sites into the tourism offer. Particular attention is given to the need for more effective international promotion, the creation of a year-round cultural offering, and improved collaboration among the public, cultural, and tourism sectors. Integrated management of cultural resources and sustainable cultural tourism development are identified as essential prerequisites for preserving Dubrovnik as a unique and recognizable cultural-tourism destination within a global context.* **Contribution of the Paper:** *The findings are valuable to all stakeholders involved in the creation and promotion of cultural tourism products. They can serve as a foundation for strategic planning and the implementation of policies aimed at establishing a balance between tourism growth and the preservation of cultural heritage.*

Keywords: *cultural tourism; heritage valorisation; cultural resources management; sustainable development.*

